

BİRİNCİ BÖLÜM KARAR

HALUK PEK BAŞVURUSU

Başvuru Numarası : 2013/9094

Karar Tarihi : 4/2/2016

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Hicabi DURSUN

Erdal TERCAN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Kadir ÖZKAYA

Raportör : Bahadır YALÇINÖZ

Başvurucu : Haluk PEK

Vekili : Av. İlder AKSOYLU

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, askerlik hizmetinin yerine getirilmesi sırasında geçirilen rahatsızlık nedeniyle uğranılan zararın tazmini istemiyle açılan davanın süre aşımı nedeniyle reddedilmesi sonucu maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkı, mülkiyet hakkı ve adil yargılanma hakkının edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 17/12/2013 tarihinde Anayasa Mahkemesine doğrudan yapılmıştır. Başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesi neticesinde başvurunun Komisyona sunulmasına engel teşkil edecek bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm İkinci Komisyonunca 23/10/2014 tarihinde, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

4. Bölüm Başkanı tarafından 9/1/2015 tarihinde, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü 30/1/2015 tarihinde Anayasa Mahkemesine sunmuştur.

6. Bakanlık tarafından Anayasa Mahkemesine sunulan görüş 6/1/2015 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu 14/4/2011 tarihinde Afganistan'da askerlik görevi sırasında rahatsızlanması üzerine ilk müdahalenin ardından ambulans uçakla Ankara Gülhane Askeri Tıp Akademisi (GATA) Komutanlığı Beyin ve Sinir Cerrahisi bölümüne sevk edilmiş, burada bir süre tedavi olduktan sonra hava değişimine gönderilmiştir.

9. Hava değişim süresinin bitimini müteakip GATA'da yapılan muayenesi sonrasında düzenlenen 13/1/2012 tarihli rapor ile başvurucu hakkında *subaraknoid hemoraji, karotid sifon ve bifürkasyondan kaynaklanan embolize bilateral internal karotis arter anevrizması* tanısıyla "*Askerliğe elverişli değildir.*" kararı verilmiş, söz konusu rapor 14/2/2012 tarihinde onaylanarak kesinleşmiştir.

10. Diğer taraftan başvurunun tedavisi devam etmekte iken terhis tarihinin gelmesi nedeniyle 19/5/2011 tarihinde başvuru hakkında normal terhis işlemi tesis edilmiştir.

11. Başvurucunun müracaatı üzerine 22/6/2012 tarihinde İstanbul Göztepe Eğitim ve Araştırma Hastanesince özürülü sağlık kurulu raporu düzenlenmiş ve başvurunun %57 oranında vücut fonksiyon kaybına uğradığı tespiti yapılmıştır.

12. Başvurucu; vücut fonksiyon kaybına askerlik görevini ifa ettiği Afganistan'daki tıbbi müdahalenin, sağlık hizmetlerinin ve hastane koşullarının yetersiz oluşunun da etkili olduğu iddiasıyla 13/5/2013 tarihinde idareye başvurarak maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuş ise de başvurusu, altmış günlük yasal süre içinde cevap verilmemek suretiyle reddedilmiştir.

13. Başvurucu aynı taleple tazminat davası açmış, Askeri Yüksek İdare Mahkemesi (AYİM) İkinci Dairesi 18/9/2013 tarihli ve E.2013/1213, K.2013/1048 sayılı kararıyla davayı süre aşımı yönünden reddetmiştir. Karar oyçokluğu ile alınmış olup kararın ilgili kısmı şöyledir:

"Dava dosyasında mevcut bilgi ve belgelerin incelenmesi sonucunda; davacının 14.04.2011 tarihinde Afganistan'da görev sırasında rahatsızlandığı, geçirmiş olduğu "SAK" nedeniyle Nato Hastanesinde ilk müdahalesinin yapıldığı, müteakibinde ambulans uçakla Ankara GATA Komutanlığı Beyin ve Sinir Cerrahisi bölümüne nakil edildiği, bu hastanede yapılan tedavi sonrasında TSK Rehabilitasyon Merkezine sevk edildiği, tedavisinin burada da 1,5 ay kadar sürdüğü ve davacının bu süreçte toplam 7 ay süre ile hava değişimine gönderildiği, hava değişim sürelerinin bitimini müteakip Ankara GATA Komutanlığı Askeri Hastanesinde yapılan muayenesi sonrası aynı hastane tarafından düzenlenen 13.01.2012 tarih ve 407 sayılı rapor ile "Subaraknoid Hemoraji, Karotid Sifon ve Bifürkasyondan Kaynaklanan Embolize Bilateral Internal Karotis Arter Anevrizması" tanısı ile "Askerliğe Elverişli Değildir" kararı verildiği, söz konusu raporun 14 Şubat 2012 tarihinde onaylanarak kesinleştiği, 22 Haziran 2012 tarihinde ise davacının başvurusu üzerine İstanbul Göztepe Eğitim ve Araştırma Hastanesince Özürülü Sağlık Kurulu raporu düzenlendiği ve "Geçirilmiş Subaraknoid Hemoraji (Embolize Bilateral Internal Karotis Arter)" tanısı ile %57 vücut fonksiyon kaybına uğradığının tespit edildiği, bunun üzerine maddi ve manevi tazminat talebiyle 13.05.2013 tarihinde davacı vekili tarafından davalı idareye müracaat edildiği, 60 günlük yasal sürede cevap verilmemesi üzerine 03.09.2013 tarihinde bu davanın açıldığı anlaşılmıştır.

Açıklanan olayda; süre yönünden bir değerlendirme yapıldığında, askerliğe elverişsizlik raporunun düzenlendiği ve terhis işlemlerine başlandığı tarih itibarıyla davacının zararını öğrendiği anlaşılmakla birlikte; Mahkememizin yerleşik

İçtihatlarında da benimsendiği üzere davacının lehine yorum yapılarak zarardan raporun onay tarihi itibarıyla (14.02.2012) haberdar olduğunun kabulünün gerektiği, zararın rapor onay tarihinde kesin bir biçimde öğrenilmiş olması sebebi ile sonradan bu kesinliği teyid eder mahiyetteki yeni birtakım işlemlerin yapılmış ve/veya muhatabına bildirilmiş olmasının başvuru süresini ve dolayısıyla dava açma süresini etkilemeyeceği, askerliğe elverişsizlik raporunun TSK Sağlık Komutanlığına başvurulmak suretiyle 03.06.2013 tarihinde öğrenilmiş olmasının, yine davacının başvurusu üzerine İstanbul Göztepe Eğitim ve Araştırma Hastanesi tarafından düzenlenen ve 14.02.2012 onay tarihli askerliğe elverişsizlik raporunda "geçirilmiş subaraknoid hemoraj" olarak tanımlanan rahatsızlıktan kaynaklı olduğu belirtilen 22.06.2012 tarihli özürlü sağlık kurulu raporunun, zararı öğrenme ve dolayısıyla dava açma süresine bir etkisinin bulunmadığı, 1602 sayılı AYİM Kanununun 43 ncu maddesinin amir hükmü ve Mahkememizin istikrar kazanmış olan içtihatları uyarınca, davacının 14.02.2012 tarihinden itibaren bir yıl içerisinde idari müracaatta bulunmasının gerektiği, davacının ise bu bir yıllık süre geçtikten sonra tazminat istemli 13.05.2013 tarihli dilekçesiyle davalı idareye müracaat ettiği, bu şekilde "bir yıl içinde yetkili makama müracaat" koşulunun gerçekleşmediği anlaşıldığından davanın süre aşımı yönünden reddine karar verilmesi gerektiği sonuç ve kanaatine varılmıştır."

14. Karşıoy gerekçesi şöyledir:

"... dava konusu olayda davacının askerliğe elverişli olmadığına ilişkin kesinleşen sağlık kurulu raporunun davacıya tebliğ edilip edilmediğinin dosyadaki belgelerle anlaşılmadığı, davacı vekilinin beyanlarına göre; daha sonra davacının babası aracılığıyla 2013 yılı başlarında bir rapor temin edildiği, bunun onay tarihinin okunmadığı, müteakiben yazılı müracaatları üzerine 27.05.2013 tarihli TSK Sağlık K.İğının yazısı ile söz konusu raporun 03.06.2013 tarihinde davacıya ulaştığı, dosyada bu iddiaların aksini ortaya koyan herhangi bir belge de olmadığı, davacı vekilinin beyanlarının doğru olması durumunda, yani kesinleşen raporun davacıya tebliğ edilmemesi durumunda, ilk olarak 2013 yılı başlarında temin edilen raporla davacının zararını sebebiyle birlikte öğrenmiş olacağı kabul edilerek, 13.05.2013 tarihinde idareye yapılan zorunlu müracaat (1 yıl içinde) ve zımnî ret sonrasında, 03.09.2013 tarihinde açılan davanın süresinde olacağı değerlendirildiğinden, davacı vekilinin raporun tebliğ edilmediğine ilişkin iddiaları araştırılmadan, davanın süresinde açılmadığı yönünde tesis edilen Sayın Çoğunluk kararına katulamadık."

15. Karar başvurusuya 18/11/2013 tarihinde tebliğ edilmiştir.

16. Başvurucu 17/12/2013 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur

B. İlgili Hukuk

17. Anayasa'nın 125. maddesinin son fıkrası şöyledir:

"İdare, kendi eylem ve işlemlerinden doğan zararı ödemekle yükümlüdür."

18. 4/7/1972 tarihli ve 1602 sayılı Askeri Yüksek İdare Mahkemesi Kanunu'nun 35. maddesinin (a) bendi şöyledir:

"Kesin işlem yapmaya yetkili makamlarca tesis edilen idari işlemlerin geri alınması, kaldırılması, değiştirilmesi veya yeni bir işlem yapılması; üst makamdan,

yoksa işlemi yapmış olan makamdan idari dava açmak için belli olan süre

çinde istenebilir. Bu müracaat işlemeye başlamış olan dava açma süresini durdurur.

Altmış gün içinde cevap verilmez ise, istek reddedilmiş sayılır.

İsteğin reddi üzerine dava açma süresi başlar ve müracaat tarihine kadar geçmiş olan süre de hesaba katılır.”

19. 1602 sayılı Kanun’un 40. maddesinin birinci fıkrasının birinci cümlesi şöyledir:

“Askeri Yüksek İdare Mahkemesinde dava açma süresi her çeşit işlemlerde yazılı bildirim tarihinden itibaren kanunlarda ayrı süre gösterilmeyen hallerde altmış gündür.”

20. 1602 sayılı Kanun’un 43. maddesinin birinci fıkrasının birinci cümlesi şöyledir:

“İdari eylemlerden hakları ihlal edilmiş olanların Askeri Yüksek İdare Mahkemesinde dava açmadan önce, bu eylemlerin yazılı bildirim üzerine veya başka suretle öğrendikleri tarihten itibaren bir yıl ve her halde eylem tarihinden itibaren beş yıl içinde yetkili makama başvurarak haklarının yerine getirilmesini istemeleri lazımdır. Bu isteklerin kısmen veya tamamen reddi halinde bu konudaki işlemin tebliği tarihinden ve altmış gün içinde cevap verilmediği takdirde bu sürenin bittiği tarihten itibaren altmış gün içinde tam yargı davası açabilirler.”

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

21. Mahkemenin 4/2/2016 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düştü:

A. Başvurucunun İddiaları

22. Başvurucu; askerliğe elverişli olmadığına ilişkin raporun 14/2/2012 tarihinde onaylanarak kesinleşmesine rağmen kendisine raporun onaylandığına dair bir bildirim yapılmadığını, 2013 yılı başında babasının askerlik şubesi aracılığıyla temin ettiği rapor fotokopisinde onay tarihinin okunmadığını, raporun onay tarihini 3/6/2013 tarihinde kendisine ulaşan idarenin cevap yazısıyla öğrendiğini, bu nedenle yapılan idari müracaatın süresinde olduğu hâlde davanın süre aşımı yönünden reddedilmesi sonucunda adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini, diğer yandan idarenin hizmet kusurundan dolayı sakat kalması sonucunda Anayasa'nın 17. maddesinde düzenlenen maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkı ile zararının tazmin edilmemesi neticesinde mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştü; ihlalin tespitine ve yeniden yargılama yapılmasına karar verilmesini talep etmiştir.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

23. Anayasa Mahkemesi, olayların başvuru tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (*Tahir Canan*, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucu adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasının yanında hizmet kusurundan dolayı sakat kalması ve zararının tazmin edilmemesi nedeniyle maddi ve manevi varlığın korunması hakkı ile mülkiyet hakkının da ihlal edildiğini ileri sürmüştü ise de maddi ve manevi varlığın korunması ile mülkiyet hakkına yönelik iddiaların açılan davanın esasının incelenmesi neticesinde çözüme kavuşturulacak

nitelikte olması ve davanın süresinde açılmadığı gerekçesiyle uyuşmazlığın esasının incelenmemesi nedeniyle başvurunun yalnızca adil yargılanma hakkının güvenceleri arasında yer alan mahkemeye erişim hakkı yönünden incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

24. Başvuru formu ile eklerinin incelenmesi sonucunda açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

25. Başvurucu, açtığı davanın süre aşımı nedeniyle reddedildiğini belirterek adil yargılanma hakkının alt güvencelerinden olan mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

26. Bakanlık görüş yazısında mahkemeye erişimin bir unsuru olan mahkeme hakkının mutlak bir hak olmadığı, özellikle bir davanın açılabilirliğine ilişkin bazı sınırlamalar ve niteliği gereği bu konuda düzenleyici işlemlere konu olabileceği, bununla birlikte bu sınırlamaların dava açmak isteyen bir kişinin mahkemeye erişim hakkının özüne zarar verecek seviyeye ulaşmaması gerektiği, AYİM'in yerleşik içtihatlarına göre sağlık kurulu raporlarına dayanılarak açılan tam yargı davalarında sağlık kurulu raporunun onaylanma tarihinin bir yıllık hak düşürücü sürenin başlangıcı olarak kabul edildiği belirtilerek başvuruçunun iddiaları incelenirken bu hususların dikkate alınması gerektiği yönünde beyanda bulunulmuştur.

27. Anayasa'nın "Hak arama hürriyeti" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

28. Anayasa'nın "Temel hak ve hürriyetlerin korunması" kenar başlıklı 40. maddesi şöyledir:

"Anayasa ile tanınmış hak ve hürriyetleri ihlal edilen herkes, yetkili makama geciktirilmeden başvurma imkanının sağlanmasını isteme hakkına sahiptir."

Devlet, işlemlerinde, ilgili kişilerin hangi kanun yolları ve mercilere başvuracağını ve sürelerini belirtmek zorundadır."

Kişinin, resmi görevliler tarafından vaki haksız işlemler sonucu uğradığı zarar da, kanuna göre, Devletçe tazmin edilir. Devletin sorumlu olan ilgili görevliye rücu hakkı saklıdır."

29. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) "Adil yargılanma hakkı" kenar başlıklı 6. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes medeni hak ve yükümlülükleri ile ilgili uyuşmazlıklar ya da cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamalar konusunda karar verecek olan, kanunla kurulmuş bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından davasının makul bir süre içinde, hakkaniyete uygun ve açık olarak görülmesini isteme hakkına sahiptir."

30. Adil yargılanma hakkının en temel unsurlarından biri olan mahkemeye erişim hakkı, bir uyuşmazlığı mahkeme önüne taşıyabilmek ve uyuşmazlığın etkili bir şekilde karara bağlanmasını isteyebilmek anlamına gelmektedir (Özkan Şen, B. No: 2012/791,

7/11/2013, § 52). Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin (AİHM), mahkemeye etkili erişim hakkını hukukun üstünlüğü ilkesinin temel unsurlarından biri olarak kabul etmekte ve mahkemeye etkili erişim hakkının ve başvuru yapılabilmesi konusunda tutarlı bir sistemin var olmasını ve dava açmak isteyen kişilerin mahkemeye ulaşmada açık, pratik ve etkili fırsatlara sahip olmasını gerektirdiğini ifade etmektedir. Bu sebeple hukuki belirsizliklerin ya da uygulamadaki belirsizliklerin, tarafların mahkemeye erişimine zarar verdiği durumlarda bu hakkın ihlal edildiğine karar verilmektedir (*Geffre/Fransa*, B. No: 51307/99, 23/1/2003, § 34).

31. Hukuki güvenlik ile belirlilik ilkeleri, hukuk devletinin ön koşullarındandır. Kişilerin hukuki güvenliğini sağlamayı amaçlayan hukuki güvenlik ilkesi; hukuk normlarının öngörülebilir olmasını, bireylerin tüm eylem ve işlemlerinde devlete güven duyabilmesini, devletin yasal düzenlemelerinde bu güven duygusunu zedeleyici yöntemlerden kaçınmasını gerekli kılar. Belirlilik ilkesi ise yasal düzenlemelerin hem kişiler hem de idare yönünden herhangi bir duraksamaya ve kuşkuya yer vermeyecek şekilde açık, net, anlaşılır ve uygulanabilir olmasını ayrıca kamu otoritelerinin keyfi uygulamalarına karşı koruyucu önlem içermesini ifade etmektedir (AYM, E.2013/64, K.2013/142, 28/11/2013).

32. Mahkemeye erişim hakkı, kural olarak mutlak bir hak olmayıp sınırlandırılabilen bir haktır. Bununla birlikte getirilecek sınırlandırmaların hakkın özünü zedeleyecek şekilde kısıtlamaması, meşru bir amaç izlemesi, açık ve ölçülü olması ve başvurucu üzerinde ağır bir yük oluşturmaması gerekir (*Serkan Acar*, B. No: 2013/1613, 2/10/2013, § 38). Devletler bir davanın açıklabilirliğine ilişkin olarak takdir hakları gereği bazı sınırlamalar getirebilir ve bu davalar, nitelikleri gereği düzenleyici işlemlere konu olabilir. Bununla birlikte bu sınırlamalar, dava açmak isteyen bir kişinin mahkemeye erişim hakkının özüne zarar verecek seviyeye ulaşmamalıdır (Benzer yöndeki AİHM kararı için bkz. *Edificaciones March Gallego S.A./İspanya*, B. No: 28028/95, 19/2/1998, § 34; *Rodriguez Valin/İspanya*, B. No: 47792/99, 11/10/2001, § 22).

33. Mahkemeye ulaşmayı aşırı derecede zorlaştıran ya da imkânsız hâle getiren uygulamalar mahkemeye erişim hakkının ihlaline yol açabilir. Bununla birlikte dava açma ya da kanun yollarına başvuru için belli sürelerin öngörülmesi -bu süreler dava açmayı imkânsız kılacak ölçüde kısa olmadıkça- hukuki belirlilik ilkesinin bir gereğidir ve mahkemeye erişim hakkına aykırılık oluşturmaz. Ne var ki öngörülen süre koşullarının açıkça hukuka aykırı olarak yanlış uygulanması ya da yanlış hesaplanması nedeniyle kişiler dava açma ya da kanun yollarına başvurma hakkını kullanamamışsa mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğini kabul etmek gerekir (Benzer yöndeki AİHM kararı için bkz. *Osu/İtalya*, B. No: 36534/97, 11/7/2002, §§ 36-40).

34. Belli bir hakkın mahkemede ileri sürülebilmesi ya da hak arama hürriyeti kapsamında bir davanın açılabilmesi için öngörülecek süreler, hukuk güvenliği ilkesinin gereği olup adil yargılanma hakkının ihlali olarak değerlendirilemez. Bu süreler mahkemelerin zamanın geçmesi nedeniyle güvenilirliği kalmayan, eksik ya da ulaşılmaması zor kanıtlara dayanarak uzak geçmişte meydana gelmiş olaylar hakkında karar vermelerini istemekle oluşabilecek adaletsizliklerin önüne geçmek ve hukuk güvenliğini sağlamak gibi önemli ve meşru amaçlara hizmet eder (Benzer yöndeki AİHM kararı için bkz. *Stubbings ve diğerleri/Birleşik Krallık*, B. No: 22083/93, 22095/93; 22/10/1996, § 51). Süre sınırlaması getiren bu müdahaleler, devletin takdir yetkisi içinde olup ulaşılmak istenen meşru amaçla orantılı oldukça ve hakkın özünü zedeledikçe Anayasa'da yer alan hak arama hürriyetini engellemez sayılmaz.

35. Başvurucu, askerlik hizmeti sırasında 4/4/2011 tarihinde rahatsızlanması üzerine ilk müdahalenin ardından ambulans uçakla Ankara GATA Komutanlığı Beyin ve Sinir Cerrahisi bölümüne sevk edilmiş; burada bir süre tedavi olduktan sonra hava değişimine gönderilmiş, hava değişim süresinin bitimini müteakip GATA'da yapılan muayenesi sonrasında düzenlenen 13/1/2012 tarihli rapor ile başvurucu hakkında *subaraknoid hemoraji, karotid sifon ve bifürkasyondan kaynaklanan embolize bilateral internal karotis arter anevrizması* tanısıyla "*Askerliğe elverişli değildir.*" kararı verilmiş, söz konusu rapor 14/2/2012 tarihinde onaylanarak kesinleşmiştir. Başvurucu ise tedavisi devam etmekte iken terhis tarihinin gelmesi nedeniyle 19/5/2011 tarihinde hakkında terhis işlemi tesis edilmiştir. Başvurucu daha sonra özürüllük oranının tespiti amacıyla İstanbul Göztepe Eğitim ve Araştırma Hastanesine başvurmuş, anılan Hastane tarafından düzenlenen raporda da rahatsızlık nedeniyle başvurusunun %57 oranında vücut fonksiyon kaybına uğradığı belirlenmiştir.

36. Başvurucu vücut fonksiyon kaybına, askerlik görevini ifa ettiği Afganistan'daki tıbbi müdahalenin, sağlık hizmetlerinin ve hastane koşullarının yetersiz oluşunun da etkili olduğu iddiasıyla 13/5/2013 tarihinde idareye başvurarak maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuş ise de başvurusu, altmış günlük yasal süre içinde cevap verilmemek suretiyle reddedilmiştir.

37. Başvurucunun aynı taleple açtığı tam yargı davasında ise AYİM İkinci Dairesi, başvurusunun askerliğe elverişsizlik raporunun düzenlendiği ve terhis işlemlerine başlandığı tarih itibarıyla zararını öğrendiği, bu tarihten itibaren dava açma süresinin başlamasına rağmen lehe yorum ve Mahkemenin içtihadı dikkate alınarak askerlik hizmetine tabi tutulmasından dolayı uğradığı zarar nedeniyle en geç raporun onay tarihinden itibaren dava açma süresinin başlaması gerektiği, İstanbul Göztepe Eğitim ve Araştırma Hastanesince başvuru hakkında düzenlenen özürüllük oranına ilişkin raporda başvurusunun askerliğe elverişsizliğine neden olan rahatsızlık dışında bir tespitin bulunmadığı için bu raporun zararı öğrenme ve dolayısıyla dava açma süresine bir etkisinin bulunmadığı, bu nedenle başvurusunun raporun onay tarihi olan 14/2/2012 tarihinden itibaren bir yıl içinde idari müracaatta bulunmasının gerekirken bu bir yıllık süre geçtikten sonra 13/5/2013 tarihinde idareye başvurup herhangi bir cevap verilmemesi üzerine 3/9/2013 tarihinde açılan davanın süresinde olmadığı gerekçesiyle reddine karar vermiştir.

38. Mahkemelerin, usul kurallarını uygularken bir yandan davanın hakkaniyetine zarar verecek kadar katı şekilcilikten, öte yandan kanunla öngörülmüş olan usul şartlarının ortadan kalkmasına neden olacak kadar aşırı esneklikten kaçınmaları gereklidir (*Kamil Koç*, B. No: 2012/660, 7/11/2013, § 65).

39. Bireysel başvuru yolunun ikincil niteliği gereği mevzuatın yorumlanması ve uygulanması derece mahkemelerinin görevi olmakla birlikte bu yorum ve uygulamaların etkilerinin, Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanında bulunan hak ve yükümlülüklerle bağdaşıp bağdaşmadığının Anayasa Mahkemesince incelenebileceği tabiidir. Mahkemeye erişim hakkı yönünden yapılacak böyle bir inceleme, somut olayın koşulları çerçevesinde olacaktır.

40. İdari işlem ve eylemlerin sürekli bir biçimde dava açılma tehdidi altında olmasını engellemek, kamu hizmetinin hızlı ve etkin biçimde yürütülmesini sağlamak düşüncesi ile idari davaların açılma süresi kanunlarla düzenlenmiş; 1602 sayılı Kanun'un 43. maddesi uyarınca idari eylemlerden dolayı hakları ihlal edilmiş olanların AYİM'de dava açmadan önce bu eylemlerin yazılı bildirimini üzerine veya başka suretle öğrendikleri tarihten itibaren bir yıl ve her durumda eylem tarihinden itibaren beş yıl içinde yetkili makama başvurarak haklarının yerine getirilmesini istemeleri, bu isteklerin kısmen veya tamamen

reddi hâlinde ise bu konudaki işlemin tebliği tarihinden ve altmış gün içinde cevap verilmediği takdirde bu sürenin bittiği tarihten itibaren altmış gün içinde tam yargı davası açmaları gerektiği düzenlenmiştir (*Kemal İnan*, B. No: 2013/1524, 6/10/2015, § 50).

41. Başvurucu 1602 sayılı Kanun'da belirtilen dava açma süresinin mahkemeye erişim hakkını ihlal ettiği yönünde bir şikâyetle bulunmamıştır. Anılan sürenin başlangıç tarihinin, başvurunun hakkında düzenlenen sağlık raporunun kesinleşme tarihinin esas alınarak belirlenmesinin, mahkemeye erişim hakkını ihlal ettiğinden şikâyet etmektedir.

42. Askerlik sırasında meydana gelen eylemden dolayı uğranılan zararın tazmini istemiyle açılan davanın süre aşımı yönünden reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği yönünde yapılan 2013/1524 sayılı başvuru hakkında mahkememizin verdiği ve mahkemeye erişim hakkının ihlal edilmediği yönündeki kararında erken terhis işlemi ile başvurunun zararın kaynağına ilişkin sağlık raporuna ulaşabileceği ve bu nedenle AYİM'in yaptığı yorumun mahkemeye erişim hakkını ihlal etmediği gerekçesine dayanılmış (*Kemal İnan*, § 50) ise de somut başvuruda başvurunun askerlik hizmeti sırasında meydana gelen rahatsızlığı devam etmekte iken terhis tarihinin gelmesi nedeniyle normal terhis tarihinde askerlik hizmetinin sonlandırıldığı, sağlık raporunun ise başvurucuya tebliğ edildiğine ilişkin bir bilginin bulunmadığı ve başvurunun kendi çabalarıyla elde ettiği rapor üzerine idari müracaatta bulunduğu görüldüğünden başvurunun 2013/1524 sayılı başvuru hakkında verilen karardaki olay ile aynı bağlamda olmadığı anlaşılmaktadır.

43. AİHM askerde meydana gelen ölüm olayıyla ilgili olarak açılan davanın süre aşımı yönünden reddedilmesine ilişkin olarak kendisine yapılan başvuruda zararın ölüm olayıyla meydana geldiğine; AYİM'in, bir yıllık başvuru süresinin ölümlle ilgili yapılan kovuşturmanın sonucunda verilen takipsizlik kararının ilgililere tebliğ tarihi ile değil; ölüm olayının öğrenilmesi ile başlayacağına dair yorumunun mahkemeye erişim hakkını ihlal etmediğine karar vermiştir (*Canan Eyilmez ve diğerleri/Türkiye*, B. No: 74704/11, 1/7/2014, §§ 32-34).

44. AİHM, *Rodoplu/Türkiye* (B. No: 41665/02, 23/1/2007) kararında yapılan ameliyat sonrasında bir gözünü kaybeden başvurunun açtığı tam yargı davasının süre aşımı yönünden reddedilmesine ilişkin olarak başvurunun mevzuatta öngörülen süreye uymaması için geçerli bir nedeninin olmadığını, her hâlükârda belirlenen süreler içinde başvuru yapma imkânına sahip olduğunu belirterek mahkemeye erişim hakkı ihlal edilmediğinden başvurunun bu kısmının kabul edilemez olduğuna karar vermiştir.

45. AİHM, *Eşim/Türkiye* (B. No: 59601/09, 17/9/2013) kararında süre aşımı nedeniyle davası reddedilen başvuranın mahkemeye erişim hakkının engellenip engellenmediği hususunu değerlendirmiştir. Söz konusu olayda başvuru, askerlik hizmetini yerine getirirken 25/9/1990 tarihinde yaşanan bir çatışmada yaralanmış; tedavisi uzunca bir süre devam etmiş ve sonunda başvurunun 1992 yılında askerlikle ilişkisi kesilmiştir. Başvurucu sonraki yıllarda sürekli baş ağrısından ve baş dönmesinden yakınmış, 2004 yılında başında belirlenemeyen metal bir cismin olduğu tespit edilmiş, 2007 yılında GATA'daki muayenesinde başvurunun başında mermi olduğu anlaşılmıştır. Başvurucu 19/9/2007 tarihinde tazminat almak amacıyla idareye başvurmuş ancak bu talebi reddedilmiştir. Bunun üzerine başvurunun idare aleyhine maddi ve manevi tazminat istemiyle açtığı davada AYİM söz konusu olayın yaşandığı tarihten itibaren beş yıl içinde dava açılmadığı gerekçesiyle davayı süre aşımı yönünden reddetmiştir.

46. AİHM anılan kararında, davanın temelinde yer alan konunun aslen beş yıllık süre sınırlı, başvurunun yaralandığı tarihten itibaren hesaplayan yerel mahkeme kararındaki gerekçelendirme olduğunu ifade etmiş; başvurunun 25/9/1995 tarihinde

kafatasındaki mermiden haberdar olmamasının tartışma konusu olmadığından kendisinden beş yıl içinde tazminat davası açmasının beklenmesinin makul olarak değerlendirilemeyeceğine, Mahkemenin nazarında şahsi yaralanmayla ilgili tazminat davalarında dava açma hakkının, tarafların uğradığı zararı gerçekte değerlendirebildiğinde kullanılması gerektiğine hükmetmiş ve AYİM'in süre sınırı hakkındaki katı yorumunun, davanın esasının tam olarak incelenmesine engel olması nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği sonucuna varmıştır (*Eşim/Türkiye*, §§ 23, 25 ve 26).

47. Başvuru konusu olaya bakıldığında askerlik hizmeti sırasında idari eylem nedeniyle uğradığını ileri sürdüğü zararın tazmini istemiyle başvurucunun açtığı davada, AYİM tarafından başvurucunun bu durumuyla ilgili askere elverişsizlik raporunun düzenlendiği ve terhis işlemlerinin başladığı tarih itibarıyla bundan haberdar olduğu, bunun yanında içtihadın gözetilmek suretiyle başvurucu lehine yorum ile sağlık raporunun kesinleştiği tarihten itibaren dava açma süresinin başladığı şeklinde değerlendirme yapılarak 1602 sayılı Kanun'da öngörülen sürelerden sonra başvurucunun yaptığı başvuru üzerine açtığı davada süre aşımı bulunduğu gerekçesiyle dava reddedilmiştir. Askere elverişsizliğe ilişkin sağlık raporunun başvuruya tebliğine ilişkin bir bilgi bulunmamaktadır.

48. Buna göre başvurucunun askerlik hizmeti sırasında meydana gelen rahatsızlığı nedeniyle erken terhis işlemine tabi tutulmaması ve rahatsızlığının devam ettiği sürede normal terhis tarihinde terhis edilmesi nedeniyle başvurucunun terhis tarihi itibarıyla bir zarara uğramış olduğunu ve zararın hangi sebep veya sebeplerden kaynaklandığını değerlendirmesi mümkün değildir. Başvurucunun terhis tarihinden çok sonra hakkında düzenlenen sağlık raporu uyarınca zararın idareden kaynaklanmış olabileceğini değerlendirirse bile anılan rapor başvurucuya tebliğ edilmemiş olup AYİM'in, başvurucunun uğradığını ileri sürdüğü zararı öğrendiği veya öğrenmesi gerektiği tarih hakkında bir araştırma yapmaksızın uğranıldığı ileri sürülen zararın öğrenilmesine imkân tanımayan sağlık raporunun kesinleştiği tarihi esas almak suretiyle davanın süre aşımı yönünden reddine karar vermesinin başvurucunun mahkemeye erişim hakkına yönelik katı bir yorum olduğu ve bu yorumun başvurucunun mahkemeye erişim hakkını imkânsız hâle getirdiği sonucuna varılmıştır.

49. Belirtilen nedenlerle başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamında mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

50. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

“(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir...”

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.”

51. Başvurucu, ihlalin tespitine ve yeniden yargılama yapılmasına karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

52. Başvurunun değerlendirilmesi neticesinde başvurunun, mahkemeye erişim hakkı yönünden Anayasa'nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

53. Adil yargılanma hakkı ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunduğundan kararın bir örneğinin yeniden yargılama yapılmak üzere AYİM İkinci Dairesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

54. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 198,35 TL harç ve 1.800,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.998,35 TL yargılama giderinin başvurucaya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamında mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin adil yargılanma hakkı ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere AYİM İkinci Dairesine GÖNDERİLMESİNE,

D. 198,35 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.998,35 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE

4/2/2016 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan
Burhan ÜSTÜN

Üye
Hicabi DURSUN

Üye
Erdal TERCAN

Üye
Hasan Tahsin GÖKCAN

Üye
Kadir ÖZKAYA